

KIERUNKI I UWARUNKOWANIA WSPIERANIA WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ POLSKI W TURYSTYCE

Andrzej P. Wiatrak

Uniwersytet Warszawski

Streszczenie. W artykule omówiono następujące zagadnienia: kierunki rozwoju turystyki w planach rozwojowych Polski, kierunki rozwoju turystyki w regionach przygranicznych, rozwój turystyki wynikający ze współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej oraz rozwój turystyki między regionami i rejonami turystycznymi w Polsce. Celem artykułu – opartego na literaturze przedmiotu, dokumentach dotyczących rozwoju turystyki Polsce i wybranych instrumentach polityki strukturalnej Unii Europejskiej – było określenie kierunków tej współpracy oraz uwarunkowań jej prowadzenia w Polsce w obecnej perspektywie finansowej. Ponadto wskazano na potrzebę wspierania tej współpracy.

Słowa kluczowe: region, granica, turystyka, rozwój, wspieranie

WSTĘP

Potrzeby modernizacji i restrukturyzacji polskiej gospodarki wymagają różnorodnych działań, które będą miały na celu wykorzystanie posiadanych zasobów i racjonalne ich zagospodarowanie oraz będą prowadziły do zmiany istniejącej struktury funkcjonalnej, infrastruktury gospodarczej, rynkowej i informacyjnej oraz zatrudnienia. Działania takie są konieczne ze względów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych w całej gospodarce, w tym gospodarce turystycznej, której rozwój w Polsce – mimo podejmowanych działań i inwestycji – wciąż jest niedostateczny. W związku z tym istnieje potrzeba wspierania tego rozwoju przez wykorzystanie istniejących możliwości, jakimi są m.in. współpraca terytorialna wewnątrz i na zewnątrz kraju, w tym wynikająca z prowadzonej polityki strukturalnej w ramach Unii Europejskiej. Celem opracowania jest określenie kierunków tej współpracy oraz uwarunkowań jej prowadzenia w Polsce. Na treść pracy składają się następujące zagadnienia: kierunki rozwoju turystyki w planach rozwojowych Polski, kierunki rozwoju turystyki w regionach przygranicznych, rozwój turystyki wyni-

kający ze współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej oraz rozwój turystyki między regionami i rejonami turystycznymi w Polsce.

Rozważania te są oparte na literaturze przedmiotu, dokumentach dotyczących rozwoju turystyki i możliwości jej wspierania przez wybrane instrumenty polityki strukturalnej Unii Europejskiej oraz własnych przemyśleniach autora.

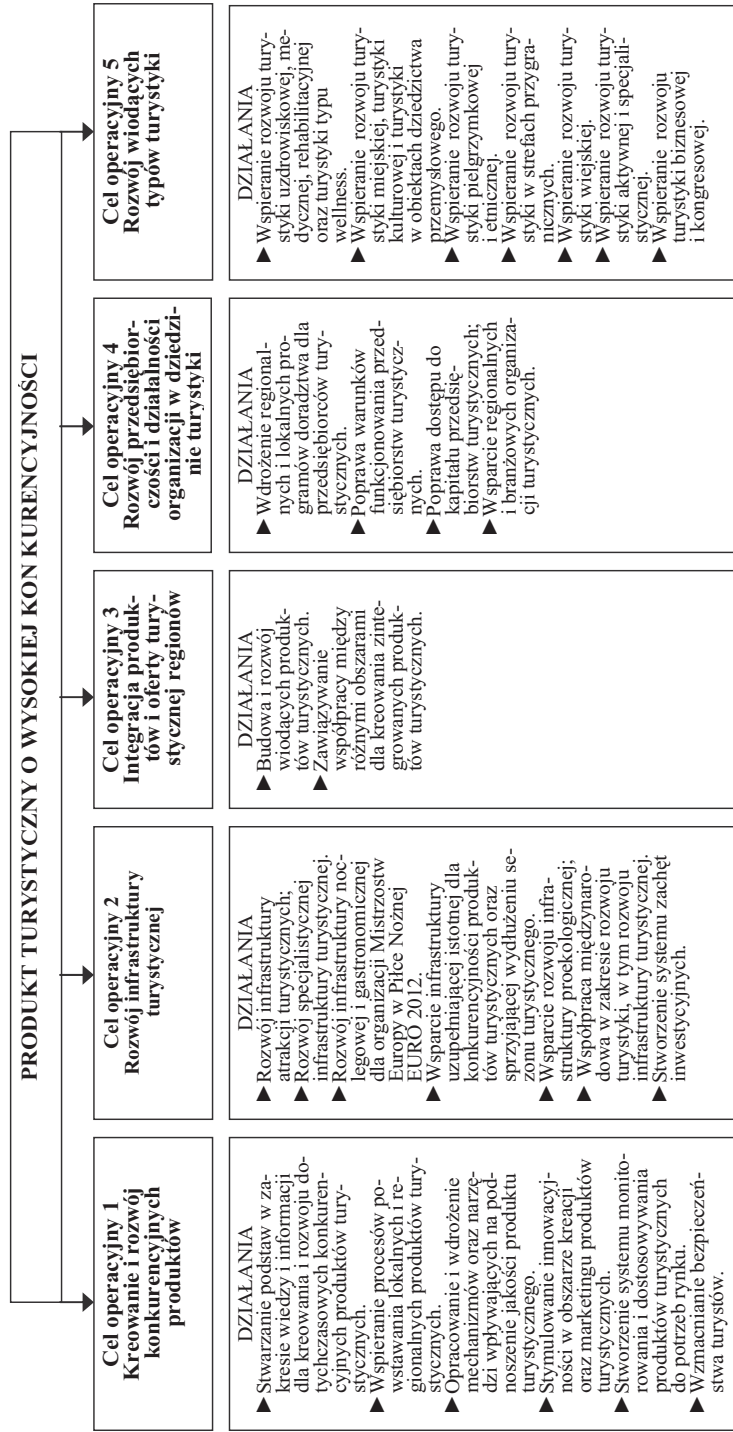
KIERUNKI ROZWOJU TURYSTYKI W PLANACH ROZWOJOWYCH POLSKI

W planach rozwojowych Polski do 2015 roku określono następujące kierunki rozwoju turystyki i działań związanych z ich wprowadzaniem [Kierunki... 2008]:

1. Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności – przez doskonalenie istniejących i przygotowanie nowych produktów turystycznych w połączeniu z rozbudową infrastruktury turystycznej i działaniami przedsiębiorczymi w turystyce.
2. Rozwój zasobów ludzkich na rzecz rozwoju turystyki – przez działania edukacyjne i doradcze w odniesieniu do osób pracujących i zamierzających pracować w turystyce.
3. Wsparcie marketingowe – działań w turystyce, przygotowanych produktów oraz walorów turystycznych.
4. Kształtowanie przestrzeni turystycznej – przez rozwój infrastruktury zachowujący i podnoszący jej wartość, zapewniający działalność w sposób zrównoważony.

Wymienione obszary priorytetowe wyznaczają kierunki rozwoju turystyki, które zawierają podstawowe obszary jej wspierania, poczynając od produktu, przez kształtowanie przestrzeni turystycznej i przygotowanie kadr dla turystyki, a kończąc na działaniach marketingowych. Te obszary priorytetowe są dosyć dobrze określone, zawierają cele strategiczne i operacyjne oraz zamierzone działania. Szczególnie dotyczy to kształtowania produktu turystycznego, który jest podstawą pozostałych obszarów priorytetowych i punktem wyjścia ich programowania. W obszarze priorytetowym „**Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności**” celem strategicznym jest „Kreowanie i rozwój zintegrowanych i konkurencyjnych produktów turystycznych”, a celami operacyjnymi są (por. rysunek 1):

- Kreowanie i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych.
- Rozwój infrastruktury turystycznej.
- Integracja produktów i oferty turystycznej regionów.
- Rozwój przedsiębiorczości i działalności organizacji w dziedzinie turystyki.
- Rozwój wiodących typów turystyki, w tym m.in. turystyki biznesowej, turystyki kulturowej, turystyki miejskiej, turystyki wiejskiej, turystyki uzdrowiskowej.

Rys. 1. Kierunki rozwoju produktów turystycznych w planach rozwojowych Polski do 2015 roku

Fig. 1. Development directions of tourism products in development plans of Polish to 2015

Źródło: [Kierunki... 2008].

Source: [Directions... 2008].

Każdy cel operacyjny zawiera działania, które mogą być wspólnie realizowane przez poszczególne regiony i rejony turystyczne w Polsce (np. gminy), jak i we współpracy z krajami sąsiednimi (np. w ramach euroregionów). Współpracy terytorialnej w zakresie turystyki, zwłaszcza z innymi krajami, sprzyja cel 3 polityki strukturalnej Unii Europejskiej pod nazwą „Europejska współpraca terytorialna”. Cel ten w obecnej perspektywie finansowej 2007–2013 obejmuje wspieranie współpracy regionów w zakresie zagadnień ważnych z punktu widzenia całej UE na trzech poziomach [Rozporządzenie... 2006; Sługocki 2008]:

- *programy współpracy transgranicznej*, realizowane zarówno na wewnętrznych, jak i zewnętrznych granicach UE, mające na celu promocje wspólnych inicjatyw społeczności lokalnych zamieszkujących regiony przygraniczne krajów członkowskich, a także krajów sąsiedzkich,
- *programy współpracy transnarodowej*, wspierające tworzenie sieci współpracy i działań prowadzących do zintegrowanego rozwoju terytorialnego;
- *programy współpracy międzyregionalnej*, zmierzające do poprawy efektywności polityki regionalnej przez wspieranie tworzenia sieci współpracy i wymianę doświadczeń między władzami regionalnymi i lokalnymi, dotyczących promowania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy, ochrony środowiska i zapobiegania ryzyku.

Działania w ramach celu 3 polityki strukturalnej UE są nakierowane na zintegrowany rozwój terytorialny przez zacieśnianie współpracy terytorialnej, wspólne inicjatywy lokalne i regionalne oraz na szczeblu ponadnarodowym, a także wymianę doświadczeń między współpracującymi obszarami [Jankowska 2007; Rozporządzenie... 2006]. Na ten cel przeznaczono 13,2 mld euro (3,94% ogólnej kwoty środków skierowanych na fundusze strukturalne). Z ogólnej kwoty zarezerwowanej dla niniejszego celu 35,61% zostanie przeznaczony na finansowanie współpracy transgranicznej, 12,12% na wkład Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego do Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa, 47,73% na finansowanie współpracy ponadnarodowej oraz 4,54% na finansowanie sieci współpracy i wymiany doświadczeń [Jankowska 2007].

Biorąc pod uwagę cel 3 polityki strukturalnej oraz cele rozwoju turystyki w Polsce, można sformułować najważniejsze kierunki współpracy terytorialnej w zakresie rozwoju turystyki:

- Rozwój turystyki w regionach przygranicznych.
- Rozwój turystyki wynikający ze współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej.
- Rozwój turystyki między regionami i rejonami turystycznymi w Polsce.

KIERUNKI ROZWOJU TURYSTYKI W REGIONACH PRZYGRANICZNYCH

Regiony przygraniczne pozostawały zwykle na uboczu życia gospodarczego ze względu na swoje peryferyjne położenie (geograficzne, kulturowe i gospodarcze). Idea współpracy regionów przygranicznych powstała po drugiej wojnie światowej, jako narzędzie ożywienia tych obszarów przez aktywność społeczności lokalnych i ich zaangażowanie na rzecz rozwoju. Przykładem takiej współpracy są euroregiony, posiadające własne struktury zarządzania rozwojem, wydatkowania środków oraz realizowania programów rozwiązujących występujące problemy. Pierwszy euroregion powstał w 1958

r. na granicy niemiecko-holenderskiej. Obecnie w Europie funkcjonuje 185 obszarów współpracy euroregionalnej (w tym 16 w ramach współpracy transgranicznej Polski). Zadaniem euroregionów jest restrukturyzacja obszarów przygranicznych w celu wzmoczenia aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców oraz umożliwienia zaspokojenia potrzeb ludności miejscowej i podróżującej. Odbywa się to przez [www.interreg.gov.pl 2010, Walasek 2008]:

1. Rozwój współpracy transgranicznej (np. w dziedzinie kultury, oświaty, ochrony zdrowia).
2. Rozwój współpracy z nowymi regionami w Europie Środkowo-Wschodniej.
3. Rozwój turystyki.
4. Przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska.
5. Poprawę infrastruktury transportowej.
6. Wspieranie szkoleń w dziedzinach związanych z rozwojem tych regionów.
7. Rozwój sieci energetycznych.
8. Tworzenie alternatywnych możliwości zatrudnienia.

Współpraca transgraniczna obejmuje w obecnej perspektywie finansowej regiony na poziomie NUTS 3 usytuowane wzdłuż wewnętrznych i niektórych zewnętrznych granic lądowych oraz wszystkie regiony poziomu NUTS 3 usytuowane wzdłuż granic morskich, oddzielone od siebie maksymalnie o 150 km. W Polsce są to podregiony (44 grupy powiatów), których granice stanowią granicę państwową [Komentarz... 2006]. Działania w ramach współpracy transgranicznej mają na celu wzmocnienie harmonijnego i zrównoważonego rozwoju obszarów przygranicznych, które są zaniedbane i wymagają poprawy życia mieszkańców przez stwarzanie warunków do nowych przedsięwzięć, kreowania przedsiębiorczości i zatrudnienia. Najczęściej dofinansowane są działania związane z rozwojem infrastruktury transportowej, sieci energetycznej i turystyki oraz współpracy w dziedzinie kultury, oświaty, zdrowia i ochrony środowiska. Większość tych zagadnień jest bezpośrednio związana z turystyką i podróżami albo też w sposób pośredni – przez infrastrukturę i kulturę, które to dziedziny są wsparciem rozwoju turystyki. Podobnie jest w wypadku środowiska i turystyki.

Biorąc pod uwagę plany rozwojowe turystyki w Polsce oraz istniejącą sytuację w zakresie ruchu granicznego i zagospodarowania infrastrukturalnego obszarów przygranicznych, należy zwrócić większą uwagę na wytyczenie planów rozwoju turystyki. Chodzi tutaj zarówno o osoby przejeżdżające przez region przygraniczny, jak i osoby mieszkające w sąsiednich państwach. Dla osób przejeżdżających ważna jest głównie infrastruktura komunikacyjna, gastronomiczna i hotelowa. Uzupełnieniem jej może być handel (wraz ze sprzedażą pamiątek) i sieć różnych usług związanych z obszarem, w tym krótkie wycieczki lub wypoczynek w miejscach o szczególnych walorach. Dla sąsiadów oferta ta powinna być rozbudowana, ukazująca wartości danego obszaru oraz zachęcająca do powrotu i potrzeby przebywania w tym miejscu. W tym wypadku – oprócz wymienionych działań dla osób przejeżdżających – należy zwrócić uwagę na produkt umożliwiający poznanie historii, kultury, zwyczajów, kuchni danego regionu oraz jego walorów turystycznych i zagospodarowania infrastrukturalnego. Podstawą przyjazdów sąsiadów może być program współpracy gospodarczej i społecznej, realizowany na różnych płaszczyznach [Pudełko 2000]. Takie podejście, wraz z powiązaniem turystyki z rozwojem regionów

przygranicznych, znalazło odzwierciedlenie w planach rozwojowych turystyki w Polsce, czego przykładem są niżej przedstawione działania [Kierunki... 2008].

- **Działanie I.2.2: Rozbudowa specjalistycznej infrastruktury turystycznej** – jest skierowane na realizację zadań w zakresie integrowania przedsięwzięć na poziomie międzyregionalnym i transgranicznym. W ramach działania zostaną podjęte przedsięwzięcia nakierowane na tworzenie infrastruktury wokół szlaków turystyki kwalifikowanej, rozwój infrastruktury wodnych szlaków śródlądowych i morskich oraz tworzenie udogodnień i usprawnień dla uprawiania specjalistycznych form turystyki, służących m.in. organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012.
- **Działanie I.2.6: Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju turystyki, w tym rozwoju infrastruktury turystycznej** – jest skierowane na wspieranie współpracy z organizacjami międzynarodowymi i partnerskimi oraz regionami przygranicznymi w ramach euroregionów. Działanie to jest realizowane m.in. przez wspólny udział w projektach i programach międzynarodowych, dotyczących poprawy jakości infrastruktury i bazy turystycznej.
- **Działanie I.3.1: Budowa i rozwój wiodących produktów turystycznych**, w tym rozwój produktów transgranicznych o strategicznym znaczeniu oraz stworzenie platformy współpracy w dziedzinie turystyki w regionach przygranicznych.
- **Działanie I.3.2: Zawiązywanie współpracy pomiędzy różnymi obszarami dla kreowania zintegrowanych produktów turystycznych** – obejmuje tworzenie atrakcyjnych produktów turystycznych opartych na miejscowych walorach, ich promocję i informację o atrakcjach, szlakach, udogodnieniach itp. Takie działania mogą w pełni dotyczyć współpracy regionów przygranicznych w zakresie obsługi turystów i podróżnych.
- **Działanie I.5.4: Wspieranie rozwoju turystyki w strefach przygranicznych** – rozwój tego typu turystyki rekomendowany jest zwłaszcza na terenach przygranicznych Polski wschodniej i południowej, w połączeniu z prowadzeniem w strefach przygranicznych intensywnej promocji walorów turystycznych Polski. Wybór tego typu turystyki podyktowany został przede wszystkim chęcią ograniczenia barier komunikacyjnych w rozwoju funkcji turystycznych i turystyki karawaningowej. Ponadto, mogą być tworzone wspólne oferty turystyczne z krajami sąsiednimi, co mogłoby zwiększyć zasięg, siłę oddziaływania i konkurencyjność oferty turystycznej regionów przygranicznych.

Pozostałe działania w zakresie rozwoju turystyki także mogą dotyczyć regionów przygranicznych. I tak np. w działaniu I.1.2 ujęto: Wspieranie procesów powstawania lokalnych i regionalnych produktów turystycznych, a w działaniu I.1.6: Wzmacnianie bezpieczeństwa turystów, co może być w pełni realizowane w regionach przygranicznych. Uwzględniając istniejące walory turystyczno-krajobrazowe, stosunkowo dobry stan środowiska przyrodniczego w wielu regionach przygranicznych oraz popyt ze strony turystów z Europy Zachodniej i Północnej, należy sformułować plan rozwoju turystyki, uwzględniający całościowy rozwój regionu, którego turystyka jest siłą napędową i czynnikiem sprawczym przemian strukturalnych. Chodzi tutaj przede wszystkim o wykorzystanie istniejących zasobów i walorów danego obszaru oraz kompleksowe ich zagospodarowanie. W związku z tym omówione działania i przygotowane produkty turystyczne powinny wynikać zarówno z strategii rozwoju regionu (powiatu, gminy), jak i celów

i zadań polityki środowiskowej, uwzględniających istniejące walory turystyczne i zagospodarowanie turystyczne [Wiatrak 2010]. Chodzi tutaj przede wszystkim o czynniki ekologiczne (czyste środowisko), czynniki kulturalne (kultura, zabytki, historia, folklor itp.) oraz specyfikę regionów przygranicznych. Te czynniki powinny być podstawą przygotowania produktów turystycznych, dostosowanych do różnych grup klientów oraz realizujących szeroki wachlarz usług o wyodrębnionym charakterze, np. takich jak:

- *na łonie natury,*
- *urlop wśród zieleni,*
- *żywność z gospodarstw ekologicznych,*
- *rzemiosło polskie (na Suwalszczyźnie, Zamojszczyźnie itp.),*
- *kultura i folklor polski (w Bieszczadach, na Podlasiu itp.),*
- *lekcja przyrody i historii (zwłaszcza dla dzieci),*
- *witaj czeski (niemiecki, słowacki, ukraiński itp.) sąsiedzie,*
- *regionalne festyny plenerowe (ogniska, pieczenie barana, kuligi itp.).*

Poszczególne produkty mogłyby być dopracowane w każdym regionie (np. w Bieszczadach) i dostosowane do istniejących warunków działania. Chodzi tutaj o wykorzystanie tych warunków i przygotowanie odpowiedniego rodzaju produktu markowego, zapewniającego ich wizerunek i tożsamość. Ponadto, rozwój turystyki i współpracy na obszarach przygranicznych w dużym stopniu zależy od bazy handlu, zaspokajającej zarówno potrzeby podróżujących, jak również stanowiącej formę sprzedaży eksportowej. Dotyczy to szczególnie rejonów usytuowanych wokół przejść granicznych.

ROZWÓJ TURYSTYKI WYNIKAJĄCY ZE WSPÓŁPRACY PONADNARODOWEJ I MIĘDZYREGIONALNEJ

Współpraca transnarodowa określa obszary uprawnione do wsparcia w ramach poszczególnych programów krajów, przygotowywane przez Komisję Europejską. W okresie 2007–2013 Polska będzie brała udział w dwóch programach współpracy transnarodowej [Komentarz... 2007]:

1. Region Morza Bałtyckiego – program z udziałem Polski, Niemiec, Danii, Szwecji, Norwegii, Finlandii, Estonii, Litwy, Łotwy, Rosji i Białorusi. W ramach programu przewiduje się wsparcie dla partnerów rosyjskich i białoruskich ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.
2. Obszar Środkowo-Wschodni – program z udziałem Polski, Republiki Czeskiej, Słowacji, Węgier, Niemiec, Austrii, Słowenii, Włoch i Ukrainy.

Z kolei **współpraca międzyregionalna** obejmuje wspieranie programów współpracy regionów na całym terytorium UE. W okresie 2007–2013 przewiduje się realizację jednego programu współpracy międzyregionalnej, skoncentrowanego na zagadnieniach związanych z promocją innowacyjności i ochroną środowiska. Ze środków na promowanie współpracy międzyregionalnej współfinansowane będą dodatkowo następujące programy [Komentarz... 2006]:

- wymiana doświadczeń na temat rozwoju obszarów miejskich (na podstawie realizowanego programu URBACT),

- identyfikacja, transfer i rozpowszechnianie „dobrych praktyk” w zarządzaniu programami współpracy (na podstawie programu INTERACT),
- studia i gromadzenie danych, obserwacja i analiza trendów rozwojowych (kontynuacja programu ESPON).

W ramach współpracy transnarodowej i międzyregionalnej jest możliwość współpracy w dziedzinie turystyki przez wymianę doświadczeń, promocję produktów, pomoc w przygotowaniu ofert, wspólne przygotowanie ofert lub przez ułatwienia w przemieszczaniu się turystów między atrakcjami w regionach i miastach współpracujących. Analizując plany rozwojowe turystyki w Polsce, należy stwierdzić zbieżność wielu działań z takim podejściem, czego przykładem są m.in. następujące działania [Kierunki 2008]:

- **Działanie I.2.2: Rozbudowa specjalistycznej infrastruktury turystycznej** – dzięki integrowaniu przedsięwzięć w zakresie infrastruktury turystycznej i produktów turystycznych na poziomie międzyregionalnym, przekraczającym regiony geograficzne i administracyjne.
- **Działanie I.2.6: Współpraca międzynarodowa w zakresie rozwoju turystyki, w tym rozwoju infrastruktury turystycznej** – przewiduje podobne kierunki zaangażowania, ale przez współpracę instytucjonalną w ramach projektów międzynarodowych
- **Działanie I.3.2: Zawijazywanie współpracy pomiędzy różnymi obszarami dla kreowania zintegrowanych produktów turystycznych** – przez umożliwienie turystom swobodnego przemieszczania się między atrakcjami turystycznymi, realizowanie wspólnej polityki promocyjnej współpracujących obszarów.

W wymienionych działaniach rozwoju turystyki w Polsce i w celu 3 polityki strukturalnej UE wskazuje się na powiązanie działań regionów i miast, w tym na wykorzystywanie własnych doświadczeń w rozwoju. Jednym z takich obszarów jest turystyka kulturowa, najszybciej rozwijający się segment globalnego rynku turystycznego. Warto to wykorzystać w rozwoju polskiej turystyki przez większą dostępność regionów i miast (jako następstwo rozbudowy infrastruktury turystycznej) i przygotowanie ofert propagujących kulturę Polski, dorobek w tym zakresie itp. Dla wielu turystów obcowanie ze sztuką, zwiedzanie muzeów nie jest jedyną formą kontaktu z kulturą. Oprócz elementów tradycyjnych, oferta turystyki kulturowej obejmuje także poznawanie atmosfery miejsc. „W najszerszym rozumieniu pojęcie turystyki kulturalnej utożsamia się z kulturą podróży. W tym ujęciu podkreśla się, że turystyka sama w sobie jest kulturą, oraz pośredniczy (powinna pośredniczyć) między kulturami kraju, z którego pochodzą turyści i kraju, który ich gości. W tym znaczeniu turystykę traktuje się jako formę kultury światowej” [Gaworecki 2000]. Znaczną rolę w rozwoju turystyki międzynarodowej odgrywają międzynarodowe imprezy kulturalne, jak np. festiwale muzyki poważnej, muzyki filmowej, konkursy muzyczne i różnego rodzaju wystawy. Wpływają one nie tylko na rozwój kultury, ale także usług i ruchu turystycznego. Turystyka kulturowa ma w dzisiejszych czasach duże znaczenie, szczególnie w regionach, które rozwijają ten typ turystyki. Miejscowości turystyczne mają dodatkowe szanse aktywizacji gospodarczej i społecznej na drodze rozwoju turystyki kulturowej, a kultura przyczynia się do ich rozwoju ekonomicznego. Podkreślić należy, że dzięki międzynarodowej wymianie turystycznej jest możliwość nie tylko poznania danego kraju (regionu, miasta), ale także komunikowania się w innych dziedzinach (handel, nauka, technika itp.) oraz zawiązywania partnerstwa w rozwiązy-

waniu problemów współpracujących obszarów. Takiemu podejściu sprzyja program pod nazwą Europejska Stolica Kultury – ESK (European Capital of Culture – ECOC), który daje możliwość zaprezentowania życia i rozwoju kulturalnego miasta przez organizując różnych imprez (wystawy, festiwale, koncerty, spektakle itp.), przyciągających artystów i turystów nie tylko z Europy. Tym samym daje możliwość wypromowania danego miasta na arenie międzynarodowej. Taką możliwość miał Kraków w 1992 roku, a w 2016 roku kolejne miasto polskie, wspólnie z miastem hiszpańskim, będzie nosić miano Europejskiej Stolicy Kultury. Do starań o ten tytuł włączyły się: Toruń, Łódź, Warszawa, Gdańsk, Szczecin, Poznań, Lublin, Białystok, Katowice oraz Wrocław.

„Ogólnym celem programu jest wzmocnienie wspólnej dla Europejczyków przestrzeni kulturowej, opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym poprzez rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami, uczestnikami życia kulturalnego oraz instytucjami kulturalnymi krajów uczestniczących w programie, w celu wsparcia procesu tworzenia się obywatelstwa europejskiego” [Decyzja... 2006]. Działania te są realizowane przez wspieranie:

- ponadnarodowej mobilności osób działających w sektorze kultury,
- ponadnarodowego obiegu dzieł oraz wyrobów artystycznych i kulturalnych,
- dialogu między kulturami,
- działań kulturalnych przez projekty i współpracę europejską,
- podmiotów działających w dziedzinie kultury na poziomie europejskim,
- badań oraz gromadzenia i rozpowszechniania informacji oraz działań zwiększających oddziaływanie projektów w dziedzinie europejskiej współpracy kulturalnej i rozwoju europejskiej polityki kulturalnej.

Miasto, które nosi tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, powinno zaprezentować swój udział w europejskim życiu artystycznym i kulturalnym, swoje powiązania z kulturą europejską itp., ale także wykazać się współpracą z artystami i miastami w danym kraju i w państwach członkowskich UE. Warto o tym pamiętać w działaniach na rzecz uzyskania tytułu ESK, ale także w działaniach finalizujących, po uzyskaniu tego tytułu, np. wykorzystując doświadczenia Budapesztu, Dublinu, Liverpoolu. W rozwoju polskiej turystyki powinien być to jeden z kierunków jej wspierania. Ponadto doświadczenia w tym zakresie, zwłaszcza współpracy międzyregionalnej w dziedzinie kultury, warto wykorzystać w innych dziedzinach turystyki.

ROZWÓJ TURYSTYKI MIĘDZY REGIONAMI I REJONAMI TURYSTYCZNYMI W POLSCE

Mówiąc o współpracy terytorialnej w turystyce, należy także uwzględnić współpracę wewnątrz kraju. Poszczególne działania ukierunkowane są na produkt turystyczny, tworzony i rozwijany na poziomie lokalnym we współpracy samorządu terytorialnego i branży turystycznej, oraz na poziomie regionalnym i ponadregionalnym w odniesieniu do produktów wykraczających poza granice jednego regionu lub rejonu [Panasiuk 2010]. Współpraca taka wynika z uwarunkowań rozwoju turystyki, związanych z walorami i infrastrukturą turystyczną, które nie pokrywają się z granicami administracyjnymi. Ponad-

to, infrastruktura ogólna obszaru i częściowo infrastruktura turystyczna mają charakter sieciowy, co dodatkowo wskazuje na potrzebę takiej współpracy.

W działaniach rozwojowych turystyki w Polsce do 2015 roku wskazuje się na potrzeby takiej współpracy, o czym świadczą następujące preferowane działania [Kierunki 2008]:

- **Działanie I.1.2: Wspieranie procesów powstawania lokalnych i regionalnych produktów turystycznych** – przez współpracę samorządów nad wykorzystaniem lokalnych i regionalnych potencjałów, prowadzących do tworzenia produktów oraz działań promocyjnych.
- **Działanie I.1.6: Wzmacnianie bezpieczeństwa turystów** – przez podejmowanie działań na rzecz przygotowania spójnego systemu ostrzegania i monitorowania zagrożeń dla turystów oraz przeciwdziałania degradacji środowiska.
- **Działanie I.2.2: Rozbudowa specjalistycznej infrastruktury turystycznej** – nakierowane na tworzenie lub rozbudowę produktów turystycznych o ogólnopolskim lub regionalnym znaczeniu.
- **Działanie I.3.1: Budowa i rozwój wiodących produktów turystycznych** – obejmujące współpracę regionów nad stworzeniem modelowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych turystyki oraz zagospodarowanie głównych atrakcji, tworzenie lokalnych i regionalnych produktów turystycznych oraz wspieranie ich funkcjonowania.
- **Działanie I.3.2: Zawiązywanie współpracy pomiędzy różnymi obszarami dla kreowania zintegrowanych produktów turystycznych** – nakierowane na zapewnienie turystom możliwości swobodnego przemieszczania się między atrakcjami turystycznymi (np. przez tworzenie szlaków turystycznych) oraz prowadzenie ich promocji. Działanie to jest uzupełnieniem dwóch poprzednich działań.

W pozostałych działaniach w zakresie rozwoju turystyki są zawarte cele i zadania, które umożliwiają tworzenie i doskonalenie produktów turystycznych przez współpracę regionów i rejonów turystycznych.. Kształtowanie przestrzeni turystycznej wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej i infrastruktury danego obszaru przyczynia się do zwiększenia jego dostępności turystycznej, a jednocześnie stwarza podstawy do przygotowania szerszej oferty. Tak samo rozwój zasobów ludzkich na potrzeby turystyki pozwala przygotować lepsze i zróżnicowane oferty, ale także doskonalić proces obsługi klienta. Z kolei wsparcie marketingowe pozwala upowszechnić te oferty.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza wskazuje, że działania w zakresie rozwoju turystyki w Polsce oraz instrumenty polityki strukturalnej UE mogą być podstawą podejmowania współpracy terytorialnej w zakresie przygotowania produktów turystycznych i zwiększenia dostępności współpracujących obszarów dla turystów. Kierunki rozwoju turystyki w Polsce można traktować jako zachętę do podjęcia określonej działalności w turystyce, urzeczywistnianą przez samorzady terytorialne w postaci przygotowywanych regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych i instrumentów jej wdrażania. Z jednej strony należy wykorzystać instrumenty instytucjonalnego wsparcia, a zwłaszcza zapewnienia doradztwa dla przedsiębiorców i ich współpracy na szczeblu lokalnym regionalnym i ponadregionalnym, a z drugiej – informacje o możliwych kierunkach wsparcia rozwoju, w tym przez instrumenty pomocy finansowej z różnych programów i projektów. Wsparcie

to powinno mieć na celu stworzenie klimatu do rozwoju przedsiębiorczości w turystyce, w tym uzyskania efektu synergicznego przez współpracę i wykorzystania doświadczeń innych.

PIŚMIENNICTWO

- Decyzja Rady (WE) nr 1855/2006 z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiająca Program Kultura (2007–2013). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 372 z 27.12.2006 r., 1–11.
- Gaworecki W.W., 2000. Turystyka. PWE, Warszawa, 79–84.
- Jankowska A., 2005. Fundusze Unii Europejskiej w okresie programowania 2007–2013. PARP, Warszawa, 19–21, 63–67.
- Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku. Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, październik 2008, 45–101.
- Komentarz do aktów prawnych Wspólnot Europejskich w zakresie funduszy strukturalnych i funduszu spójności na lata 2007–2013. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006, 22–34.
- Panasiuk A., 2010. Instrumenty zarządzania turystyką w regionie. Problemy Zarządzania, nr 3, 21–29.
- Pudełko S., 2000. Rola turystyki we współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu – Pro Europa – Viadrina, [w:] Gospodarka turystyczna u progu XXI wieku. Wyd. AWF, Poznań, 229–231.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 210 z 31.07.2006 r., 25–27, 41–42.
- Sługocki W., 2008. Współpraca przygraniczna 2007–2013. Wspólnota z 10 kwietnia 2008 r., 1–2.
- Walasek J., 2009. Turystyka w Unii Europejskiej. Wyd. Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej w Lublinie, Lublin, 57–60.
- Wiatrak A.P., 2010. Zarządzanie turystyką i wspieranie jej rozwoju. Problemy Zarządzania, nr 3, 11–15.
- Woś B., 2005. Rozwój regionalny i polityka regionalna w Unii Europejskiej i w Polsce. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, 25–30.
- www.interreg.gov.pl – 10 sierpnia 2010 r.

TRENDS AND DETERMINANTS OF POLISH SUPPORT TERRITORIAL COOPERATION IN TOURISM

Abstract. In this article the following topics were discussed: directions of tourism development in the light of Polish developing plans, directions of tourism development in border regions, development of tourism resulting from the transnational and interregional cooperation and development of tourism between the regions and districts in Poland. The aim of this article – based on literature, documents of tourism development in Poland and selected instruments structural policy of the European Union – was to present the directions of this cooperation and determinants of realization in Poland in the current financial perspective. Moreover was indicated to support of this cooperation.

Key words: region, border, tourism, development, support

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 08.10.2010